

слід вирішувати сучасну мовну ситуацію в Україні. А. Корж вважає, що «державна мовна політика має поєднувати цілеспрямованість і рішучість із розсудливістю, тактовністю» [3].

Отже, необхідним є поступове створення у державі об'єктивних обставин, за яких українська мова стане неминуче потрібною і престижною для всіх, а українська культура – привабливою і конкурентоспроможною на всіх рівнях.

Список використаних джерел

1. Леоненко М. Перспективи використання державної мови у кримінальному судочинстві України // Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи : тези доп. II Міжвуз. наук.-практ. конф. (Київ, 9 листоп. 2006 р.) / Ред. кол.: Є. Мойсеєв, О. Джужа, М. Костицький та ін. – Київ : Київський нац. ун-т внутр. справ, 2006. – С. 24–29.

2. Ботвина 2001: Ботвина Н. Ділова українська мова (офіційно-діловий та науковий стилі) : навч. посіб. – 3-є вид., доп. та перероб. – Київ : АртЕк, 2001. – 280 с.

3. Корж А. Правові проблеми державної мови в Україні // Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи : зб. матеріалів наук.-практ. конф. – Київ : Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2006. – С. 88–93.

Швець О. В., здобувач ступеня вищої освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
Науковий керівник: кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри юридичного документознавства Національної академії внутрішніх справ ***Шевчук І. Л.***

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ВИМОГИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ ВПРОДОВЖ XVII–XIX СТОЛІТЬ

Імперативні конструкції із значенням вимоги як комунікативну ознаку містять у собі якусь вимогу, пропозицію в категоричній формі зробити щось; зобов'язання до чогонебудь, примушення робити саме так, а не інакше. Конструкції такого спрямування складають 18,3 % від загальної кількості імперативних одиниць, зафіксованих в українській мові XVII–XIX ст.

Поняття «вимога» в Академічному тлумачному словнику має такі дефініції: «1. Дія за значенням **вимагати**. 2. Побажання, прохання, висловлене так, що не припускає заперечень. 3. Норми, правила, яким хто-, що-небудь повинні підлягати. 4. Потреби, запити, які хто-, що-небудь має ставити до когось, чогось. 5. Офіційний документ з проханням видати що-небудь або направити кого-небудь в чесь розпорядження» [6, с. 434].

Імперативні речення, що виражають вимогу, вживаються у таких ситуаціях:

Офіційні умови: 1) мовець має адміністративні повноваження; 2) у випадку відсутності адміністративних повноважень мовець повинен мати юридичне право вимагати. У цих ситуаціях різниця за віком і ступенем знайомства не є суттєвою, напр.: Народ Рускій ... *увольняется, освобождается* и *изъимается* отъ всѣхъ притязаній... [4, с. 94]; Правительства Рускія *да устроятся* на правахъ своихъ [4, с. 144].

У реченнях такого типу досить часто вживаються прислівники міри і ступеня *некоснительно, неотмѣнно*, які надають конструкції більшої категоричності, напр.: О полученій жъ сего равно и по приведеній в исправностьъ дорогъ *рапортоват* меня некоснительно [3, с. 58]; Он же ... *долженъ явится* ... всѣмъ по сему ея імператорського величества указу неотмѣнно [3, с. 47].

Неофіційні умови. У аналізованих текстах імперативні синтаксичні одиниці набувають певної специфіки, в тому числі й інтонаційної, коли вони використовуються в неофіційному мовленні. Тут можливі також різні ситуації, а саме: а) Мовець старший за віком. У цьому випадку вираження імперативності вказує на вищий ступінь владності, зверхності, напр.: В воскресенье и праздничные дни на заутреню литургию и вечерню онимъ дѣтемъ *велѣтъ ходитъ* въ церкви и *изучатись пѣтъ* и *примѣчатъ*..., таких *замѣчатъ* до імѣючого впредь ... случаю... [3, с. 80]; ... а оцъ рекль до слугъ своихъ. борзо *принесѣте* одѣжоу найпрѣшю. а *оболоуѣте* его. и *дайте* прѣстень на роукоу его. а *обоувы* на ноги его [5, с. 287]; б) Мовець може бути рівним за віком адресату або навіть молодшим, але в цьому випадку повинен бути дійсно переконаним чи створювати враження, що він має моральне право вимагати. У цій ситуації мовець може звертатися з вимогою як до знайомої, так і до незнайомої людини.

Цю ситуацію ілюструють такі речення: ...гетманъ козацкіи до самого маестату королевского толко *нехай надлежить*, жиди зо всей України *нехай* заразъ *уступають*... [2, с. 93]; А если жъ ви нашѣ кримские приятели и вѣрнии мои поклонники, от слова посланних моих ачъ *не ухляйтеся* и, что вам мовят, *пильнуйтеся* [1, с. 50].

Отже, імперативні конструкції, що виражають вимогу, передаючи категоричну форму вираження імперативності, в українській мові XVII–XIX ст. реалізуються за допомогою наказового способу, інфінітивних та перформативних речень.

Список використаних джерел

1. Архів Коша Нової Запорозької Січі. 1734–1775 : Корпус документів / П. С. Сохань та ін. – Київ, 1998. – Т. 1. – 695 с.
2. Гисторія... Г. Граб'янки. Лѣтопись краткій / Упорядник В. М. Мойсеенко. – Житомир, 2001. – 277 с.
3. Ділова документація Гетьманщини XVIII ст. : зб. документів. – Київ : Наук. думка, 1993. – 392 с.
4. История Русовъ. – М., 1846. – 309 с.
5. Пересопницьке євангеліє 1556–1561 : Дослідження. Транслітерованій текст. Словопоказчик / НАН України, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського; Редкол.: О. С. Онищенко та ін. – Київ, 2001. – 670 с.
6. Словник української мови : в 11 т. – Київ : Наук. думка, 1971–1981.